

Μακεδονικά

Τόμ. 3 (1956)

**Α. Κανατσούλη, Μακεδονική προσωπογραφία
(Από του 148 π.Χ. μέχρι των χρόνων του Μ.
Κωνσταντίνου)**

Στίλπων Π. Κυριακίδης

doi: [10.12681/makedonika.1139](https://doi.org/10.12681/makedonika.1139)

Copyright © 2015, Στίλπων Π. Κυριακίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κυριακίδης Σ. Π. (1956). Α. Κανατσούλη, Μακεδονική προσωπογραφία (Από του 148 π.Χ. μέχρι των χρόνων του Μ. Κωνσταντίνου). *Μακεδονικά*, 3, 459–461. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1139>

ὅτι πολλοὶ Μεγαροβίται, ἀνησυχοῦντες ἐκ τῆς ἀρξαμένης ὑπὸ Ρώσων μοναχῶν σλαβοβουλγαρικῆς προπαγάνδας ἀνὰ τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Μοναστηρίου, συνέπηξαν ἐπαναστατικὴν ὀργάνωσιν, ἣτις ὅμως, προδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Πελαγονίας Βενεδίκτου, δὲν ἠδυνήθη νὰ δράσῃ, συλληφθέντος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς καὶ μεταχθέντος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς φυλακάς. Ἐν τέλει δημοσιεύεται καὶ ἕμμετρος ἐξιστόρησις τῶν γεγονότων, ἧχι πολὺ ποιητικῆ, ὑπὸ τοῦ ἐκ Φλωρίνης Δημ. Γ. Τσιαπάνου.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Α. Κανατσούλη, Μακεδονική προσωπογραφία (Ἀπὸ τοῦ 148 π.Χ. μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου). Θεσσαλονίκη 1955. (=Ἑλληνικά. Παράρτημα 8). 8ον, σ. 183.

Ποίαν σημασίαν ἔχει ὁ καταρτισμὸς προσωπογραφίας πλήρους τῶν γνωστῶν ὁποσδήποτε προσώπων μιᾶς ἱστορικῆς περιόδου διὰ τὴν πληρεστέραν γνώσιν αὐτῆς δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐρμηνευθῆ. Βεβαίως καὶ ἄνευ τῶν προσωπογραφικῶν ἔργων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰδήσεων τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν εἶναι δυνατόν νὰ γραφῆ ἡ πολιτικὴ ἱστορία ἑνὸς λαοῦ εἰς τὰς μεγάλας αὐτῆς γραμμάς. Αἱ περισωθεῖσαι ὅμως ἐπιγραφαί, τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος ὁσημέραι αὐξάνει ἐκ τῶν νέων εὐρημάτων, ὀλίγα μόνον ἀναφέρονται εἰς σπουδαῖα πολιτικὰ γεγονότα· αἱ πλεῖσται ἀναφέρονται εἰς τοπικὰ γεγονότα καὶ πρόσωπα, ὅλον λατρείας, ἀγῶνας, δωρεάς, εὐεργεσίας, τιμὰς πρὸς ἐπιτοπίους εὐεργέτας ἢ ἀρχοντας κ.τ.τ., τὰ ὁποῖα ἐὰν δὲν ἔχουν τὴν σημασίαν τῶν μεγάλων πολιτικῶν γεγονότων, εἶναι ὅμως σπουδαῖα διὰ τὴν γνώσιν τοῦ ἀρχαίου βίου, τοῦ τε δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ. Τὴν σπουδαιότητα δ' αὐτῶν αὐξάνει τὸ γεγονός, ὅτι περὶ τοῦ κατ' ἰδίαν βίου τῶν πόλεων καὶ πολλάκις καὶ ἐπαρχιῶν ὀλοκλήρων σπανίως ὁμιλοῦν οἱ συγγραφεῖς. Κατὰ ταῦτα ἡ συγκέντρωσις τῶν ὀνομάτων τῶν εἴτε εἰς τὴν γενικὴν εἴτε εἰς τὴν τοπικὴν ἱστορίαν κατὰ μίαν ὠρισμένην περίοδον δρασάντων προσώπων μετὰ σημειώσεως τῶν ἰδιοτήτων καὶ τῆς δράσεως αὐτῶν ἀποτελεῖ χρησιμώτατον βοήθημα διὰ τοὺς περὶ τὴν περίοδον ταύτην ἀσχολουμένους ἱστορικούς καθὼς καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους, πρὸς ἐρμηνείαν τῶν ἐκάστοτε εὐρισκομένων νέων ἐπιγραφῶν· ἰδιαιτέραν δὲ σημασίαν ἔχει διὰ τὰ δημογραφικὰ προβλήματα, τὰ προβλήματα δηλονότι τῆς συγκροτήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐξ ἑνὸς ἢ πλείονων ἐθνῶν.

Προσωπογραφίαι, ἀφορῶσαι εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὡς παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ἔργου του, ἔχουν ἐκδοθῆ μέχρι τοῦδε δύο, ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ Bergne διὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Schoch, περιλαμβάνουσα τοὺς ἀπὸ τοῦ βασιλέως τούτου μέχρι τοῦ 168 π.Χ. χρόνου. Τρίτη ἔρχεται ἡ παρούσα, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τοὺς ἀπὸ τοῦ

148 π.Χ. χρόνους μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, δηλ. τὴν κατ' ἐξοχὴν Ρωμαιοκρατίαν. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ Μακεδονία ἀπὸ κράτους ἄλλοτε ἐλευθέρου καὶ ἰσχυροῦ εὐρίσκεται μεταβλημένη εἰς ἐπαρχίαν ρωμαϊκὴν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ ἱστορία της ἔχει μεταβληθῆ ἀπὸ κρατικῆς εἰς ἐπαρχιακὴν. Ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς εἶναι ἡ τοπικὴ διοίκησις καὶ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν κεντρικὴν, αἱ τοπικαὶ λατρεῖαι καὶ τὰ συναφῆ πρὸς αὐτὰς ἱερά, ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ πρόσωπα, ἐπισημότερα ἢ ἀσημότερα, τὰ ὁποῖα κατὰ τινὰ τρόπον ἔδρασαν ἐντὸς τῆς ὅλης ἐπαρχιακῆς ζωῆς καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μᾶς περιέσωσαν κύριως αἱ ἐπιγραφαί.

Ὁ συγγραφεὺς, ἀσχολούμενος ἀπὸ ἐτῶν μὲ τὰ προβλήματα τῆς δῆμοτικῆς καὶ ἐπαρχιακῆς ὀργανώσεως τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν Ρωμαιοκρατίαν, ὀρθῶς ἀντελήφθη τὴν χρησιμότητα τῆς προσωπογραφίας τῶν χρόνων αὐτῆς διὰ τοὺς μελετῶντας τὴν σύγχρονον ἐπαρχιακὴν μακεδονικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν γένει ρωμαϊκὴν. Ὅθεν καὶ συγκεντρώσας τὴν σχετικὴν ὕλην κατήρτισε καὶ ἐξέδωκε τὸ παρὸν βιβλίον. Τὸ ἔργον δὲν ἦτο εὐκόλον, διότι τὴν ὕλην παρεῖχον κυρίως αἱ ἐπιγραφαί. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Μακεδὼν λόγιος Μ. Δήμιτσας εἰς τὸ γνωστὸν του ἔργον «Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ ἐν μνημείοις σφζομένοις» προσεπάθησε νὰ συγκεντρώσῃ τὰς μέχρι τοῦ 1896 γνωστὰς ἐπιγραφάς, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι πολλαὶ τούτων εἶναι κακῶς ἐκδεδομένα προσετέθησαν ἔκτοτε ἄλλαι πολλαί, νεώτερον εὑρεθεῖσαι, αἱ ὁποῖαι, μὴ συγκεντρωθεῖσαι δυστυχῶς μέχρι τοῦδε εἰς ἓνα τόμον, εὐρίσκονται ἐγκατεσπαρμέναι εἰς διάφορα δυσπρόσιτα πολλάκις δημοσιεύματα καὶ δὴ καὶ εἰς τοπικὰς μακεδονικὰς ἐφημερίδας. Ὁ συγγραφεὺς φιλοτίμως ἐργασθεὶς κατάρθωσε μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ συγκεντρώσῃ ὅλον τὸ ἐκδεδομένον καὶ ἐν τισὶ καὶ ἀνέκδοτον ὕλικόν καὶ νὰ καταρτίσῃ ἔργον κατὰ τὸ δυνατόν ἄρτιον.

Τὰ ὀνόματα κατατάσσονται μεθοδικῶς, συσχετίζονται πρὸς ἄλληλα, ὁσάκις ὑπάρχει τις σχέσις καὶ δὴ συγγενική, καταρτιζομένων, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν, καὶ γενεαλογικῶν δένδρων, καὶ σχολιάζεται δεόντως ἡ δρασις τῶν προσώπων, παρατιθεμένης καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας. Πίνακες τῶν τίτλων, τῶν ἀξιομάτων, τῶν ἐπαγγελμάτων κτλ. συμπληροῦσι τὸ ἔργον καὶ διευκολύνουν τοὺς εἰδικώτερον περὶ τι τῶν τοιούτων ἀσχολουμένους ἐρευνητάς. Πολὺ μεγαλυτέρα θὰ ἦτο ἡ διευκόλυνσις, ἂν προσετίθεντο καὶ πίνακες τῶν ὀνομάτων τῶν τόπων καὶ τῶν θεῶν, ὡς καὶ τῶν διαφόρων θιάσων, κολλεγίων, θρησκευτικῶν ἢ ἄλλων συλλόγων καὶ συνηθειῶν. Τὸ βιβλίον ἐν γένει ἀποτελεῖ ἀπόκτημα διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐπιστήμην, διότι πληροῖ ὑφιστάμενον κενὸν καὶ μάλιστα διὰ χρόνους ὀλιγώτερον γνωστούς, σπουδαιότητας ὅμως διὰ τὴν μεταγενεστέραν διάπλασιν τοῦ βίου τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Πλήν τούτου όμως αποτελεί και άμεσον και αποστομωτικήν απάντησιν εἰς τοὺς ἐξακολουθοῦντας νὰ ἀμφισβητῶσι τὸν ἑλληνισμόν τῶν Μακεδόνων. Ὁ Ο. Hoffmann εἰς τὸ παλαιότερον αὐτοῦ περὶ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν ἔργον του, συγκεντρῶσας τὰ προσωπικὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἀπέδειξε τὸν ἑλληνισμόν των. Τὸ προκείμενον βιβλίον διὰ τῆς συγκεντρώσεως 1479 ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα, πλὴν τινων ρωμαϊκῶν ἢ ἑλληνορωμαϊκῶν, ὀφειλομένων εἰς τὴν φυσικὴν ἐπίδρασιν τῆς Ρωμαιοκρατίας, καὶ ἐλαχίστων θρακικῶν, προερχομένων κυρίως ἐκ γειτονικῶν πρὸς τὴν πέραν τοῦ Νέστου Θράκην περιοχῶν, εἶναι ἀπαξάπαντα ἑλληνικά, καὶ αὐτὰ ἀκόμη, τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν βορειοτάτων περιοχῶν, ὡς τῆς Λυγκηστίδος καὶ τῆς Παιονικῆς Δερριόπου, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας ἐξακολούθησε νὰ ὑφίσταται ἀμείωτος μέχρι καὶ τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος. Δυστυχῶς διὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους αἱ ἐπιγραφικαὶ πηγαὶ στεριεῦουν, διὰ νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ὑπὸ τῶν ἀγιορειτικῶν ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα, ὅπως αἱ παλαιαὶ ἐπιγραφαί, ἀποτελοῦσι τεκμήρια ἀναντίρρητα τῆς συνεχίσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων.

ΣΤ. Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ